

Molí de Masaners

Guardiola de Berguedà

Ubicació

Comarca:	Berguedà
Lloc/Adreça:	Al clot del Jeroni sota de Saborell.
Emplaçament	A la riba dreta del Gavarrós al clot del Jeroni. S'hi va per la pista uns 200 mts passada la caseta.
Alçada:	1086
Coordenades:	
Latitud:	42.27188
Longitud:	1.922
UTM Est (X):	411103
UTM Nord (Y):	4680526

Classificació

Número de fitxa	08099-157
Àmbit:	Patrimoni immoble
Tipologia	Obra civil
Estil / època:	Medieval Popular
Segle	XIII-XVIII
Estat de conservació	Dolent
Notes de conservació:	La resclosa ha desaparegut, però conserva encara els encaixos de les bigues excavats a les roques del riu Gavarrós. Per contra la resta d'elements incloent les moles encara es conserven in situ fent que, malgrat la seva ruïna sigui un dels edificis d'aquestes característiques més ben conservats al municipi de Guardiola.
Protecció	Inexistent
Accés	Fàcil
Ús actual:	Sense ús
Titularitat	Privada
Titular:	08098A00400004
Fitxes associades:	
	Molí de la Farga
	Molins de Sant Llorenç

Descripció

Restes d'un antic molí medieval situat a la llera dreta del riu de Gavarrós en un indret conegut com a "clot del Jeroni" sota el clot del Savorell. El conjunt hidràulic està format per les restes de la resclosa, el canal, la bassa, el cup i el casal moliner amb el carcabà i la sala de moles que encara conserva les moles i part de la maquinària in situ. De la resclosa o peixera es conserva el seu antic emplaçament, uns metres aigües amunt amb els encaixos de les bigues excavats a la roca i amb una planta circular. El canal està construït amb aparell de maçoneria de pedra, unida amb argamassa de calç i disposada en filades més aviat irregulars. Té una longitud d'uns 150 metres i amb un pendent suau arriba a la bassa, on l'aigua queia pel cub que feia moure el rodet i la maquinària del molí. Aquesta bassa té una forma oval amb la paret més propera al molí construïda amb carreus de pedra picada ben treballada i escairada, unida amb argamassa de calç i formant filades més aviat regulars. Encara hi ha restes del vessador. El cub o pou té una alçada considerable i és de planta quadrada. Es situa a la part posterior del molí i connecta amb el carcabà o cacau. Aquesta és a la part més baixa del casal moliner i està construït amb una volta de canó de pedres i còdols de riu disposats a "plec de llibre" i units amb argamassa de calç. Encara hi podem veure les traces del canal per on baixava l'aigua del cup i també de la barra de ferro engegador. Per contra el rodet i l'arbre o eix de fusta vertical que feia moure les moles amb la força de l'aigua ha desaparegut i en els seu lloc hi ha un orifici circular. La sala de moles és de planta quadrada i malgrat que hagi perdut el sostre i les cobertes encara conserva in situ la mola sotana i la mola "volandera" amb la nadilla i el collferro. L'edifici conserva les parets principals amb un aparell de lloses de pedra rogenca disposades de forma més aviat regular, unides amb argamassa de calç i formant filades. Conserva la porta d'entrada amb muntants de pedra i llinda de fusta i una finestra damunt el carcabà amb bastiments de fusta. La coberta ha desaparegut completament. Al voltant de l'edifici s'hi endevinen restes d'estructures adossades com ara uns colomars a la banda de ponent i els estreps o arrencades d'un pont que salvaria les aigües del Gavarrós i comunicaria el molí i el clot del Savorell amb el camí ral de Gavarrós.

Observacions:

Malgrat que el conjunt estigui en un procés completament de ruïna encara conserva els principals elements que formaven un molí hidràulic i que permeten entendre el seu funcionament. Es tracta d'un molí del tipus "c" o tipus 3 segons Jordi Bolòs i Josep Nuet accionat mitjançant la força d'un cub o pou. Aquest tipus de mecanisme que resulta ser una evolució del molí de rampa (molí pirinenc) o molí de rampa amb bassa es va començar a emprar a partir de mitjans del segle XIII en la majoria de molins fariners. Al municipi de Guardiola els diversos molins analitzats són de molins de cub llevat del primer molí de Sant Llorenç que correspon al sistema més antic. Exemples de molins del tipus "b" a Guardiola no en tindriem cap exemple. L'exemple més proper correspondria als molins de la vila de Bagà, datats de mitjans del segle XIII. A la façana del casal moliner encara es pot veure la traça del molí més antic amb una planta quadrada compost per dues plantes incloent el carcabà i cobert amb teulada a dues vessants amb el carener perpendicular a la façana principal. Aquest tipus de fisonomia recorda molt els molins pirinencs de la vall d'Ordino a Andorra, Canillo o Encamp. Posteriorment va ser ampliat amb altres cossos i afegits.

Història

Malgrat que el molí no ens apareix esmentat en les donacions de Sant Llorenç, si que ens hi esmenten les afrontacions de llocs propers tal i com s'ha esmentat a les fitxes 154 i 156. El topònim de "Masaners " ens surt en diverses donacions que Argemir i la seva esposa Teodosen fan al monestir de Sant Llorenç. Ens referim als documents 28 i 34 que parlen de diverses afrontacions que esmenten el lloc de Matresinna. El primer parla d'un alou a "Querols" i Vilaseca i del que hem situat a la fitxa 170 i el segon a Saborell que es situa damunt del molí i que les afrontacions coincideixen "in apendico de villa Gavarreto in loco vocitato Saborel. Et afrontati psa hec omnia de I parte in Pal vel in villa Seca, de II vel de III in ipsa aquo qui discurrit in Rivo torto, de III vero in Paier vel in Macana". El document 34 parla de Matresinna referint-se a Massana o Massaners "Et ipsa terrada afrontat ipsa eira, et alia in via, et de III in orto Bebite et de III in casa Matresinna". Bolós i Pagès en els seu llibre comenten que el 1031 hi havia dins el domini de Sant Llorenç, un molí a Riutort que podria ser el de l'Espelt en terme de la Pobla i un a Saborell. Aquest darrer es podria referir a "aquo qui discurrit in rivo torto". Posteriorment i al 1106 en temps de l'abat Guillem trobem una carta on estableix l'alou de Savorell "Sobolell". En aquest establiment que coincideix en l'època més floreixen del monestir parla d'un forner, un moliner. " et ipsum alaudem quod habemus in gavarred in loco nominato Sobolel vel in Vilaseca" Aymani i Domingo i Bolós coincideixen en interpretar que el moliner feia referència a aquest alou car es troben en un mateix document. Amb tot no queda massa especificat No n'hem trobat més referències a l'arxiu de Bagà. Al cadastre de Gavarrós de 1729 s'esmenta el molí de Masaners i al full solt de les cases de Brocà també de 1853 torna a aparèixer interpretant-se que es mantenia en funcionament. Ja ben entrat al segle XX, C.A. Torres l'esmenta com un lloc molt pintoresc "...2 h ' 5 minuts molí de Gavarrós, 1008 mts molt pintoresc en lloc amagat i molt deliciós. Les riuades el posen sovint en perill quan l'aigua agombojada en moles tormentoses s'abraça desbordada en l'engorjat que no la pot arribar a engolir. El Riutort, corre normalment tot fresós entre grans còdols blanchs amagat i sovint entre l'arbreda. 2h, 15 minuts".

Bibliografia

AYMANI I DOMINGO, G (2002). Els molins hidraulics de la vall del Bastereny. Exemples d'una activitat preindustrial desapareguda Associació Medieval de Bagà. BOLÓS MASCLANS, J; PAGÈS (1986). El monestir de Sant Llorenç prop Bagà. Artestudi. Barcelona p- 81 i 186. BOLÓS MASCALNS, JORDI; NUET I BADIA, JOSEP (1983). Els molins fariners. Ketres Editora. S.A. Barcelona. C.A. TORRES (1905). Pirineu català. El Bergadà. De Bagà a Castellar de n'Hug per dalt de les serres de Brocà, de la Pardinella y de Rus. P.135-139

